

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosionomin koulutusohjelma

Lotta Kervinen ja Sanna Tomppo

”Sitä kohti mennää et pärjää omillaan” – Nuorten ajatuksia jälkihuollosta

Opinnäytetyö 2016

*Aina joskus tää on kova maailma.
Peiton alla pysyisin vaan suojassa.
 Kuin mun sisällä
 olis joku kohta ihan avoinna.
Yksi nätti sana saattaa pelastaa,
silloin kun se osuu paikkaan oikeaan.
 Tarvitsen aikaa,
 vähän tupakkaa ja kuolempitoa.*

*Mun täytyy saada kuulla aina välillä
 sulta että mä oon
 kaunis, kiehtova ja ihana.
Vaikka mua nolottaa tää ääneen sanoa,
 mutta jokainen kukka kaipaa,
 kaipaa valoa.*

*Älä pelkää mä en aio kadota,
sinne missä kylmää on ja harmaata.
 Uskon kai harmaan,
 siihen että hyvä täytyy ansaita.
Päivä paistaa läpi verhon raosta,
ole siinä halaa mua hunnolla.
 Jhan kuin kulkis,
joku aalto ylöspäin mun varpaista.*

*Mun täytyy saada kuulla aina välillä
 sulta että mä oon
 kaunis, kiehtova ja ihana.
Vaikka mua nolottaa tää ääneen sanoa,
 mutta jokainen kukka kaipaa,
 kaipaa valoa.*

*Mun täytyy saada kuulla aina välillä
 sulta että mä oon
 kaunis, kiehtova ja ihana.
Vaikka mua nolottaa tää ääneen sanoa,
 mutta jokainen kukka kaipaa,
 kaipaa valoa.*

(Mitra: Kukka kaipaa valoa)

Tiivistelmä

Lotta Kervinen ja Sanna Tomppo

"Sitä kohti mennää et pärjää omillaan"- Nuorten ajatuksia jälkihuollosta

36 sivua, 4 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2016

Ohjaajat: lehtori Eija Semi, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä kokemuksia lastensuojelun jälkihuollossa olleilta nuorilta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa jälkihuollon tukipalveluiden, kuten esimerkiksi taloudellisen ja psykososiaalisen tuen toimivuudesta. Opinnäytetyöllä selvitettiin ne jälkihuollon tukitoimet, jotka nuoret itse kokivat merkityksellisiksi, sekä näiden tukitoimien riittävyys. Lisäksi selvitettiin, kuullaanko nuorten mielipiteitä jälkihuollon suunnittelussa ja sen aikana, sekä se, miten lastensuojelun jälkihuollon palveluita voitaisiin kehittää.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä on laadullinen. Aineiston kerättiin teemahaastattelulla, joka on puolistrukturoitu haastattelumuoto. Tutkimusta varten haastateltiin lastensuojelun jälkihuollossa ollutta neljää täysi-ikäistä nuorta. Haastateltavien nuorten jälkihuollon asiakkuus oli kahdella vielä voimassa ja kahdella jo päättynyt. Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimi pienryhmäkoti Etelä-Suomessa.

Tämän tutkimuksen perusteella jälkihuollon palveluihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä ja ne koettiin riittäviksi, joissain tapauksissa jopa liiallisiksi. Aineistosta nousivat esiin erityisesti taloudellisen tuen ja ohjaajilta saadun tuen merkitys nuoren itsenäistymisen kannalta. Suppean otannan vuoksi tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkien jälkihuoltoon nuorten kokemuksia. Tutkimus tuotti merkityksellistä tietoa siten, että nuoret antoivat pääosin hyvää palautetta jälkihuollosta.

Kokemusten kerääminen on tärkeää lastensuojelun jälkihuoltopalveluiden kehittämisen kannalta. Jatkotutkimusaiheeksi nousi se, miten nuorten motivaatiota ottaa vastaan muitakin tukitoimia kuin taloudellista tukea voitaisiin kasvattaa sijoituksesta jälkihuoltoon siirryttäessä.

Asiasanat: lastensuojelu, jälkihuolto, itsenäistyminen, taloudellinen ja sosiaalinen tuki

Abstract

Lotta Kervinen, SannaTomppo

Experiences on Aftercare in Child Welfare Services, 36 pages

3 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services Lappeenranta

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2016

Instructors: Eija Semi, Senior Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of the study was to collect experimental knowledge on aftercare in child welfare services. The aim of the study was to produce information about the significance of the aftercare services for the young people who have left their substitute care placements. The study sought to find out which of the aftercare services were most significant and how satisfied the interviewees were with the services available. The study also examined how opinions of the youth are taken into consideration and how the aftercare services could be developed.

This bachelor's thesis is a qualitative study. Data for this study was collected by interviewing four individuals. Two of them had experienced aftercare and two of them were still involved in the process.

The results of the study showed that the interviewees had positive experiences from the aftercare services and were satisfied with services available. The results indicated that the financial support and the guidance from counsellors were important for the youth in their development into independent adults.

Further study is required to find out how the youth in aftercare could be motivated to accept other support than financial from the after care workers.

Keywords: child welfare services, aftercare, independence, financial and social support

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Sosiaalihuolto ja lastensuojelun palvelujärjestelmä.....	7
2.1	Lastensuojelun avohuolto	8
2.2	Huostaanotto.....	10
2.3	Sijaishuolto.....	11
3	Jälkihuolto	12
3.1	Asuminen, toimeentulo ja itsenäistymisvarat	13
3.2	Psykososiaalinen tuki.....	13
3.3	Jälkihuollon päätyminen	14
4	Osallisuus	15
4.1	Osallisuus lastensuojelussa	16
4.2	Osallisuus asiakastyössä	17
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimustehtävät.....	18
6	Aineiston valinta ja analyysi	18
7	Tutkimustulokset	21
7.1	Haastateltavien taustatiedot.....	23
7.2	Tärkeimmät tukitoimet nuoren näkökulmasta.....	23
7.3	Tukitoimien riittävyys.....	24
8	Eettisyys.....	25
9.	Pohdinta.....	27
	Kuviot.....	30
9	Lähteet.....	31

1 Johdanto

Suomessa uudistetaan sosiaali- ja terveysalan rakenteita voimakkaasti. Maahan luodaan sosiaali- ja terveystieteitä eli sote-piirejä. Tavoitteena on uudistaa rakenteita ja toimintatapoja, jotta kansalaisille voidaan tarjota yhteneväisiä sote-palveluja. Sote-uudistuksen yksi keskeisistä päätavoitteista on sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatio. Tällä uudistuksella tarkoitetaan sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden että erityis- ja perustasonpalveluiden tuottamista rinnakkain. Tämän katsotaan voivan palvella paremmin lastensuojelun kehittämistä. (Hiilamo, 2013.) Lastensuojelussa yhtenä tavoitteena on vähentää huostaanottoja ja lapsen sijoittamista perheen ulkopuolelle. Tukea ja apua annetaan perheelle kotiin ja näin pyritään välttämään lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle. Tästä johtuen myös lastensuojelun ja sen jälkihuollon toimintatavat tulevat muuttumaan.

On tärkeää saada tutkittua tietoa siitä, miten lastensuojelun jälkihuollon läpikäyneet tai jälkihuollossa olevat nuoret kokevat jälkihuollon toimivuuden. Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731) säädetään jokaisen oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseä koskevaan päätöksentekoon. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ja sen kanssa yhteneväisessä lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) määritellään lapsen oikeus saada tietoa, tulla kuulluksi ja mahdollisuus sanoa oma mielipiteensä.

Opinnäytetyömme tavoitteena on saada tietoa siitä, miten jälkihuolto on toiminut haastatteluun osallistuneilla nuorilla. Tavoitteenamme on saada nuoret kertomaan oma näkemyksensä siitä, millaista tukea he jälkihuollon aikana saivat ja millaista tukea olisivat toivoneet saavansa. Tarkoituksenamme on myös tuottaa tutkimukseemme osallistuneelle pienryhmäkodille tietoa heidän jälkihuoltonsa toimivuudesta ja mahdollisesti tuottaa kehittää kehittämisideoita jälkihuoltoon. Opinnäytetyömme toteutetaan laadullisena teemahaastatteluna, jonka katsomme soveltuvan parhaimmaksi menetelmäksi saavuttaaksemme tutkimuksemme tavoitteet.

Opinnäytetyö tukee ammatillista kasvuamme ja syventää tietoa lastensuojelusta ja sitä ohjaavasta lainsäädännöstä. Tämän prosessin myötä opimme kiinnittämään yhä enemmän huomiota asiakkaan osallisuuteen ja eettisiin seikkoihin työssämme.

2 Sosiaalihuolto ja lastensuojelun palvelujärjestelmä

Viranomaisten toimintaa laajassa palvelujärjestelmässämme ohjaa lainsäädäntö. Sosiaalihuoltoa maassamme ohjaa sosiaalihuoltolaki (30.12.2014/1301). Sen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Laissa määritellään toimenpiteitä, joilla pyritään vähentämään eriarvoisuutta ja lisäämään osallisuutta. Lailla turvataan ne yhdenmukaiset ja riittävät palvelut ja tukitoimet, joilla hyvinvointi ja turvallisuus pyritään mahdollistamaan kaikille. Sosiaalihuoltolain 5§ määrittelee erikseen lapsen edun, joka velvoittaa tarkastelemaan toimenpiteitä ja ratkaisuja erityisellä huolella silloin, kun puhutaan lapsesta ja lapsen edusta.

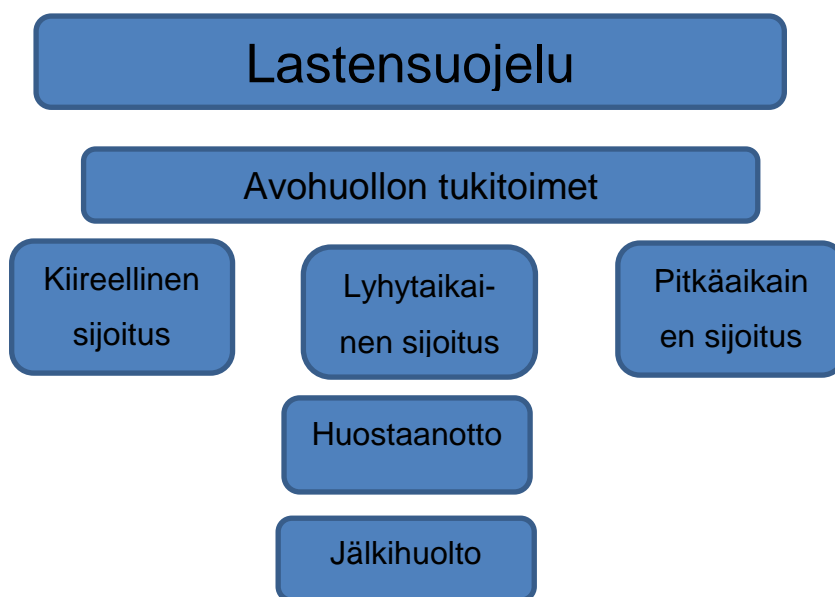
Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on siirtää painopistettä erityispalveluista yleispalveluihin. Tästä johtuen esimerkiksi osa lastensuojelun avohuollon tukitoimista on siirretty sosiaalihuollon palveluiksi. (Räty 2015, 23.) Kunnilla on näin ollen velvollisuus järjestää ehkäisevää lastensuojelua lasten- ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tällaisella ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan tukea ja erityistä tukea, jota järjestetään esimerkiksi kouluissa, päiväkodeissa, nuorisotyössä, neuvoloissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tällä prosessilla, siirryttäessä ehkäisevästä lastensuojelusta lastensuojelun lapsi- ja perhekohtaisen työhön ja avohuollon asiakkaaksi, on käytössä oma arviointi- ja päätösprosessinsa. (Bardy 2013, 104.)

Lastensuojelun ydin on yksinkertainen: se on lapsen kehityksen ja terveyden turvaamista ja sitä vaarantavien tekijöiden poistamista. Perhe on ensisijainen, lapsen oikeuksia tulee kunnioittaa, ja näin lastensuojelu perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen. (Bardy 2013, 73.) Tästä johtuen lastensuojelun sanotaan oleva lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua (Räty 2015, 4). Tällä tarkoitetaan sitä, että jokaiselle lastensuojelun asiakkaalle tehdään asiakassuunnitelma ja hänelle järjestetään avohuollon tukitoimia. Mikäli nämä toimet eivät ole riittävät lapsen etua tarkasteltaessa, siirrytään vasta tämän jälkeen lapsen kiireelliseen sijoitukseen tai huostaanottoon. (Räty 2015, 4.)

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos julkaisi tutkimusraportin Vaarantunut suojeluvalta - Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Tutkimus on otannaltaan pieni ja se koskee vain pientä osaa lastensuojelua eikä suinkaan anna kokonaiskuvaa

lastensuojelun tilasta ja sen uhkatekijöistä, mutta antaa paljon ajattelemisen aihetta siitä, mihin olemme tällä menolla menossa. Lastensuojelun ensisijainen tehtävä on suojella lasta sekä turvata lapselle hyvä kasvuympäristö. Raportin selvitys antaa kuitenkin viitteitä siitä, että tämä suojeluvalta on maassamme viime vuosina vaarantunut. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2014.)

Alla olevassa kuviossa on pyritty selkiyttämään lastensuojelun palvelurakenne jota avataan seuraavissa luvuissa tarkemmin.

Kuvio1. Lastensuojelu ja sijaishuolto sekä jälkihuolto

2.1 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelun avohuollolla tarkoitetaan lapsen ja tämän perheen tukemista heidän omassa ympäristössään. Se tapahtuu ohjaamalla, neuvomalla, osallistumalla lapsen ja perheen elämään, järjestämällä heille tukihenkilö tai tukiperhe, tukemalla taloudellisesti ja järjestämällä asunto. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 77.) Lapsen ja perheen tilanteeseen sopivia tukimuotoja tulee järjestää vastaamaan lapsen tarpeita ja yksilöllisesti tilanne huomioiden. Lastensuojelutyössä on käytössä monipuolinen

valikoima erilaisia tukitoimia, jotta kullekin lapselle ja hänen perheelleen voidaan räätälöidä tarkoituksenmukainen tukitoimien kokonaisuus. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että jokaisen perheen kohdalla pitäisi käyttää kaikkia tarjolla olevia tukitoimia. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Velvollisuus ryhtyä avuhuollon tukitoimiin syntyy välittömästi silloin, kun sosiaalihuollossa on todettu lastensuojelun tarve. Tämä tarve on todennettu ensin lastensuojelutarpeen selvityksellä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Avuhuollon tukitoimissa korostuu aina vapaaehtoisuus. Näitä tukitoimia pyritään järjestämään mahdollisuuksien mukaan aina yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsesta vastuussa olevien henkilöiden kanssa. Tavoitteena on tukea ja vahvistaa edellä mainittujen henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia ja näin tukea ja edistää lapsen myönteistä kehitystä. Näin ollen lastenhuollon avuhuollon tukitoimiin liittyy läheisesti ehkäisevän lastensuojelun käyttö sosiaalihuollon erilaisissa toimintamuodoissa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Avuhuollossa korostuu sosiaalityön ohjaava ja neuvova rooli (Räty 2015, 313). Palveluiden käytössä pyritään asiakkaiden omaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen, tukitoimia voidaan järjestää myös silloin, kun huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi suostuvat vapaaehtoisesti ottamaan niitä vastaan (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Avuhuollon tukitoimet voidaan kohdistaa ainoastaan lapseen, mutta tukitoimien piiriin otetaan usein myös vanhemmat tai koko perhe. Lastensuojelun avuhuollon tukitoimet voivat olla hyvin laaja-alaiset taloudellisesta tuesta psykososiaaliseen tukeen, riippuen lapsen tai perheen tuen tarpeesta. Avuhuollon tukitoimista laaditaan asiakassuunnitelma, joka ei kuitenkaan ole sitova asiakirja, vaan tukitoimet usein muuttuvat perheen tilanteen muuttuessa. (Räty 2015, 313.)

Lastensuojelun avuhuollon tukitoimena voidaan lapsi tai hänen perheensä yhdessä tai erikseen sijoittaa lyhytaikaisesti kodin ulkopuolelle arvioivaan tai kuntouttavaan perhehoitoon tai laitoshuoltoon (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417), kuten edellä esitetystä kuviosta (Kuvio 1) käy ilmi. Lastensuojelun avuhoitona tapahtuva sijoitus perustuu aina vapaaehtoisuuteen (Saastamoinen 2010, 157). Silloin kun lapsi sijoitetaan avuhuollon tukitoimena yksin, tulee sijoitukseen olla huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Lyhytaikaiselle lapsen yksin sijoittamiselle ei ole asetettu ikäraja. Tällainen sijoittaminen voi kuitenkin olla vain lyhytaikainen ja hyvin

rajattu. Joskus lapsi sijoitetaan vain toisen vanhemman kanssa. Tällöin puhutaan useimmiten turvakotisijoituksesta.

Huoltaja voi tahtoessaan aina päättää avohuollon tukitoimet tai lapsen perheen sijoituksen. Tällöin lapsi palaa sen vanhemman luo, jolla on huoltajuus. Sosiaalilautakunta tai sosiaalityöntekijä ei voi tällöin päättää lapsen asuinpaikkaa sijoituksen jälkeen. (Räty 2015, 331.)

2.2 Huostaanotto

Lapsen huostaanotto ja sijoittaminen sijaishuoltoon on aina viimesijainen toimenpide. Lastensuojelulain 40§:ssä määritellään velvollisuus lapsen huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen. Näihin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä vasta silloin, kun edellä käsitellyillä avohuollon tukitoimilla ei pystytä turvaamaan lapsen kasvuolosuhteita ja riittävää huolenpitoa. Tällöin puhutaan toimielimen ehdottomasta velvollisuudesta ottaa lapsi huostaan ja järjestää hänelle hänen tarpeidensa mukainen sijaishuolto. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Sijoittamisen perusteena voi olla myös lapsen oma käyttäytyminen esimerkiksi silloin kun lapsi käyttäytyy itselle vahingollisesti. Tällöin useimmiten puhutaan päihteistä tai muusta rikollisesta toiminnasta tai itsetuhoisuudesta. Yksittäiset teot eivät kuitenkaan täytä huostaanoton kriteereitä. Huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisen tulee aina olla lapsen edun mukaista (Räty 2015, 370). Mikäli lapsi kuitenkin on lastensuojelulain 40§ mukaan mainituista syistä vaarassa, tulee hänet sijoittaa kiireellisesti. Tällöin kyseessä on yleensä akuutti tilanne eikä asiaa voida silloin enemmälti selvittää. Kiireellinen sijoitus on aina määrämittainen. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee huostaanottoa ja mahdollista sijoitusta yhdessä toisen sosiaalitekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa (Räty 2015, 374). Valmistelussa kerätään tietoa muilta viranomaisilta sekä kaikilta lapsen kanssa työskennelleiltä henkilöiltä terveydenhuollosta päiväkotiin tai kouluun. Lapsen asiaa koskevat tiedot tulee luovuttaa salassapitosäännösten sitä estämättä. Huostaanotto on aina voimassa toistaiseksi. Huostaanotosta päättää johtava sosiaalihuollon viranhaltija, ei

lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Mikäli huostaanottoa vastustetaan, sen toimeenpanosta päättää hallinto-oikeus. (Räty 2015, 452.)

2.3 Sijaishuolto

Lapsen sijaishuolto tarkoittaa huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä joko perhehoitona, laitoshoidona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti myös oman vanhempansa tai muun huoltajan hoidettavaksi ja kasvatettavaksi. Tällöin sijoitus voi kestää enintään kuusi kuukautta. Tämän tyyppinen sijoitus tulee useimmiten kyseeseen silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin paluuta kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen. (Räty 2015, 463.)

Sijaishuoltopaikka tulee valita lapsen tarpeet ja taustat huomioiden. Lapsen sijaishuoltopaikan valinta on aina valmisteltava, harkittava ja arvioitava huolellisesti (Saastamoinen 2010,102). Sisarussuhteiden ja läheisten ihmissuhteiden jatkuminen tulee huomioida sijoituspaikkaa valitessa. Sijoituspaikan valintaan ei pitäisi lain mukaan vaikuttaa taloudelliset seikat kuten se, miten kunta on kilpailuttanut sijaishuoltopaikkojaan. Sijaishuoltopaikan tulisi vastata samoihin perusteisiin kuin huostaanoton perusteidenkin, eli vastata lapsen tarpeisiin ja oikeuksiin saada hyvää hoitoa ja huolenpitoa. Perhehoidon katsotaan olevan ensisijainen vaihtoehto laitoshoidon nähden.

Vanhemmuus ei pääty lapsen sijaishuoltoon siirtymisen jälkeen. Lapsen huolto säilyy kodin ulkopuolisen sijoittamisenkin aikana huoltajilla. Lapsen huoltoon liittyvä päätösvalta siirtyy kuitenkin sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, joka päättää sijoitetun tai huostaan otetun lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta, opetuksesta sekä terveydenhuollosta. (Saastamoinen 2010, 141-143.)

Sosiaalityöntekijän on aina selvitettävä lapselle häntä koskevat asiat ja päätökset hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla. Lapsella on oikeus riittävästi tavata omaa sosiaalityöntekijäänsä. (Räty 2015, 481.)

Kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena ja sijaishuollon tai jälkihuollon säännösten mukaisesti sijoitetun lapsen tai nuoren taloudellisesta tuesta vastaa hänen kotikuntansa. Sijoitetun lapsen käyttövaroja säätelee hänen sijoituspaikkansa lastensuojelulaissa 55§ säädettyjen asetusten mukaisesti. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

3 Jälkihuolto

Jälkihuolto alkaa, kun huostaanotto ja sijaishuolto päätetään. Jälkihuolto ei ole ikään sidottu velvoite, sillä ikärajoja sille ei ole. Huostaanoton kestolla ei myöskään ole merkitystä, sillä hyvin lyhytaikainenkin huostaanotto ja sijoitus kodin ulkopuolelle velvoittavat kunnan järjestämään jälkihuollon. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy, kun nuori täyttää 21 vuotta. (Räty 2015, 603.) Jälkihuoltosopimus tehdään nuoren kanssa silloin, kun nuori itse sitä haluaa. Jälkihuolto on nuorelle vapaaehtoista, joten sitä ei ole pakko ottaa vastaan.

Jälkihuollon tarkoituksena on varmistaa, että huostassa olleen lapsen hyväksi tehty työ ei mene hukkaan, ja että nuori itsenäistyy pärjääväksi aikuiseksi.

Lastensuojelulaki ei yksiselitteisesti kerro, mitä jälkihuolto on, vaan jättää työn sosiaaliviranomaisten harkinnan varaan. (Kivistö 2006, 22-23.) Jälkihuollosta päättäminen kuuluu aina lapsen asioista päättävän sosiaalityöntekijän tai muun viranhaltijan tekemään päätökseen. Jälkihuollon tarkoitus on auttaa itsenäistyvää nuorta kotiutumaan omaan kotiinsa.

Jälkihuollossa olevalla nuorella on oikeus jälkihuoltosuunnitelmaan, jossa pohditaan yhdessä, mitä nuori käytännössä tarvitsee uuteen itsenäiseen elämäänsä. Nuorelle on tarjottava psykososiaalista tukea, riittävä taloudellinen tuki ja häntä on autettava asunnon hankinnassa. Myös nuoren vanhemmille annetaan tukea jälkihuoltolain mukaisesti. Tukeminen voi olla avohuollon palveluja tai taloudellista tukea. On nuoren oman sosiaalityöntekijän vastuulla huolehtia siitä, että nuori tietää oikeutensa jälkihuollon palveluihin. Jälkihuolto on subjektiivinen oikeus, eli kunta ei voi rajoittaa oikeutta esimerkiksi määräraahaperusteisiin vedoten. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

3.1 Asuminen, toimeentulo ja itsenäistymisvarat

Nuoren itsenäisen asumisen ja toimeentulon järjestäminen on tärkeä osa jälkihuoltoa. Kunnan on järjestettävä riittävä taloudellinen tuki ja asuminen. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tai lastensuojelun viranhaltijan on tuettava nuorta ja hänen läheisiään asumisen järjestämisessä. (Räty 2015, 614.)

Kodin ulkopuolelle sijoitetulle lapselle on kalenterikuukausittain varattava vähintään 40 % hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista tarkoitetuista tuloista, korvauksista ja saamisista itsenäistymistä varten. Itsenäistymisvaroja on käytettävä häntä tukevaan toimintaan ja niihin liittyviin hankintoihin. Tällaisia tukitoimia ovat esimerkiksi asunnon kalustus, opiskelumateriaalit, ajokortin hankkimisesta koituvat maksut tai tietokone. Mikäli lapsen hänen omista varoista kertyneet itsenäistymisvarat ovat riittämättömät, sosiaalihuollon on varattava lapselle tarpeellisen suuruiset itsenäistymisvarat (Saastamoinen 2010,131).

Itsenäistymisvarojen tarkoituksena on auttaa ja tukea lasta alkuun hänen omassa elämässään. Itsenäistymisvarojen käytöstä voidaan tehdä suunnitelma yhdessä lapsen kanssa, mutta niiden käytöstä tulee tehdä päätös, joka auttaa selvityksen antamista varojen käytöstä niiden käytöstä sijoituksen päättyessä. (Saastamoinen 2010,132.)

Itsenäistymisvarat on tarkoitettu tukemaan jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren itsenäistymistä (Räty 2015, 619). Lähtökohtaisesti nämä varat annetaan lapselle, kun tämä täyttää 18 vuotta. Rahat on kuitenkin maksettava viimeistään silloin, kun jälkihuolto päättyy eli kun nuori täyttää 21 vuotta. Nuoren oman sosiaalityöntekijän velvollisuuksiin kuuluu arvioida, onko nuori riittävän kypsä huolehtimaan omista asioistaan ja rahankäytöstään. Nuorta tulee tukea ja ohjata itsenäistymisvarojen käytössä. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

3.2 Psykososiaalinen tuki

Pykososiaalisella tuella tarkoitetaan kaikkia sellaisia keinoja ja menetelmiä, joilla asiakasta ohjataan ja tuetaan hänen omassa elämässään. Lastensuojelun

jälkihuollossa tämä tuki tarkoittaa käytännössä yleensä nuoren ja sosiaalityöntekijän kahdenkeskisiä tapaamisia, mutta myös ohjaamista eri palvelujen piiriin (Huotari 2010, 11).

Jälkihuollossa oleva lapsi tai nuori tarvitsee riittävästi tukea ja ohjausta. Jälkihuollon tarkoitus on auttaa ja tukea lasta itsenäistymään ja kasvamaan aikuiseksi. Lasta tai nuorta ei voi sijaishuollon jälkeen jättää selviytymään yksin. Vuosia oman kodin ulkopuolella asunut lapsi tarvitsee erityisen paljon tukea päästäkseen oman elämänsä alkuun. Tämän vuoksi jälkihuollon suunnitelmaa tehtäessä tulee kiinnittää huomiota psykososiaalisen tuen tarjoamiseen sekä lapsen motivoimiseen tuen vastaanottamiseen.

Jälkihuolto on muuhun lastensuojelutyöhön verrattuna työnä monella tavalla hyvin erilaista. Pakkopäätösten jäätyä pois suhde nuoreen voi muuttua, ja työskentely voi sen jälkeen olla hyvinkin erilaista. Erilaisuus johtuu monilta osin vapaaehtoisuudesta ja lastensuojelupäätösten loppumisesta. Jälkihuoltoa ja sen sisältöä ei ole tarkkaan määritelty laissa, joten se antaa työntekijälle paljon mahdollisuuksia työskennellä vapaasti nuoren kanssa. (Kivistö 2006, 23.)

3.3 Jälkihuollon päättyminen

Oikeus jälkihuoltoon päättyy, kun nuori täyttää 21 vuotta (Kuvio 2). Jälkihuolto voi päättyä myös aikaisemmin, mikäli jälkihuollon tarvetta ei nuorella katsota enää olevan. Tällöin lapsen tai nuoren asiat ja elinolosuhteet ovat kunnossa, tai sosiaalihuollon tarve on järjestettävissä ensisijaisen lainsäädännön, esimerkiksi sosiaalihuoltolain, perusteella. (Räty 2015, 607.)

Jälkihuolto voi päättyä myös silloin, jos 12 vuotta täyttänyt lapsi kieltäytyy jälkihuoltopalveluista tai tukitoimista. Tällöin tulee kuulla myös huoltajaa. Lapsen oman sosiaalityöntekijän velvollisuus on varmistaa, että lapsi tai nuori ymmärtää kieltäytymisen merkityksen sekä kaikki siihen liittyvät asiat. Jälkihuollon tarve voi kuitenkin syntyä myös myöhemmin, jolloin kunnan velvoite jälkihuollon järjestämiseen myös säilyy. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy kuitenkin silloin, kun lapsi ei ole viiteen vuoteen ollut sijoitettuna tai lastensuojelun asiakkaana. Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on yhdessä nuoren kanssa tehtävä kirjallinen suunnitelma palveluista ja tukitoimista, jotka ovat nuoren käytettävissä jälkihuollon päättymisen jälkeen. (Räty, 2015, 614.)

Edellä esitelty jälkihuolto on avattu alla (Kuvio 2) kuviona selkiyttämään jälkihuollon rakennetta.

Kuvio 2. Jälkihuolto

4 Osallisuus

Osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista, sekä mahdollisuuksista ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa asioihin (Lastensuojelun käsikirja 2015). Tärkeintä on kuitenkin ihmisen oma kokemus siitä, että hän voinut olla mukana vaikuttamassa häntä koskevien asioiden käsittelyssä. Osallisuus syntyy vuorovaikutuksessa, mikä haastaa sosiaalialan työntekijät pohtimaan, kuinka synnyttää asiakkaan kokemus osallisuudesta eli siitä, onko hän tullut kuulluksi ja

onko hänen kertomillaan asioilla ollut merkitystä. Joskus kokemus voi syntyä helposti, joskus se voi jäädä syntymättä suuresta työmäärästä huolimatta. (Bardy 2009, 118-119.) Jos asiakas ei halua osallistua, voi se johtua hänen aiemmista kokemuksistaan, joissa häneltä ei ole odotettu mielipidettä ja siksi hän ei oleta työntekijän olevan kiinnostunut siitä nytkään (Bardy 2009, 124). On myös toisaalta asiakkaan oikeus kieltäytyä osallistumasta ja sitä päätöstä täytyy kunnioittaa asiakkaan omana tapana toteuttaa osallisuuttaan (Bardy 2009, 121).

4.1 Osallisuus lastensuojelussa

Lapsen osallisuus lastensuojelussa on tiukasti suojattu lailla. Kansallinen lainsäädäntömme perustuu kansainväliseen YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12.artiklaan, jossa määritellään osallisuuden olevan yksi kaikkea viranomaistoimintaa läpäisevä oikeus (Lastensuojelun käsikirja 2015). Tähän artiklaan nojautuu myös oma perustuslakimme, jonka mukaan jokaisella on ikään katsomatta lain suoma oikeus saada tietoa heitä koskevista asioista ja ilmaista oma mielipiteensä (Perustuslaki 11.6.1999/731).

Lastensuojelulaissa lapsen oikeutta osallisuuteen korostetaan ja painotetaan erityisesti, sillä se on yhteisöllisyyden, ihmisen identiteetin rakentumisen ja tasa-arvon kannalta tärkeää. Palveluja järjestettäessä ja suunnitellessa lapsen tai nuoren tarpeet ja toiveet on huomioitava. Lasta on aktiivisesti tavattava, hänen kanssaan on keskusteltava ja häntä koskevia suunnitelmia on tehtävä hänen kanssaan. (Bardy 2009, 117-118.) Lastensuojelussa osallisuuden tärkeä elementti on lapsen kokemus siitä, miten hän on tullut kuulluksi, ja miten merkitykselliseksi hän on sen kokenut. Osallisuuden katsotaan rakentuvan kuudesta asiasta: mahdollisuudesta osallistua ja kieltäytyä, mahdollisuudesta saada tietoa, mahdollisuudesta osallistua prosessiin esimerkiksi palavereihin, omien ajatusten ilmaisemisen mahdollisuus sekä tuen saaminen siihen sekä vaikuttaminen itsenäisesti itseään koskeviin asioihin (Lastensuojelun käsikirja 2015). Tärkeitä lastensuojelun kentällä osallisuuden mahdollistamisessa ovat myös vuorovaikutus, avoimuus, kiireettömyys ja luottamuksellisuus. Työnteon lasten ja nuorten kanssa pitäisi perustua näille arvoille, jotta heillä olisi tunne yksilöllisestä ja kokonaisvaltaisesta kohtaamisesta. (Bardy 2009, 127-129.)

Puhuttaessa osallisuudesta lastensuojelussa esiin tulee myös termi asianosainen. Tällä korostetaan sitä, että lapsen näkökulma on aina otettava huomioon, ja hänet on pidettävä ajan tasalla häntä koskevissa asioissa. Mielipide on aina selvitettävä iästä riippumatta. Käytännön työtä helpottamaan lastensuojelulaissa erotellaan mielipiteen selvittäminen, puhevalta, kuuleminen sekä päätösvalta (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Vallan ja vastuun jakaminen lapsen kanssa voi tuntua ajatuksena monelle työntekijälle vaikealta ja siksi onkin hyvä, että lainsäädäntö ja toimintaohjeet antavat tähän selkeät ohjeet (Bardy 2009, 120-125).

4.2 Osallisuus asiakastyössä

Vaikka laki määrittääkin raamit lapsen osallisuudelle, tarvitaan ammattilainen viemään ne käytäntöön. Tätä kutsutaan harkintavallaksi ja se millaiset resurssit työntekijällä on, voi vaikuttaa suuresti osallisuuden toteutumiseen. Työntekijällä on ohjeet kohdella jokaista asiakasta yhdenmukaisesti ja mahdollistaa kaikille samat palvelut. Tällainen jäykkyys sosiaalityön rakenteissa kuitenkin vaikeuttaa kenttätöiden tekemistä, sillä asiakkaiden tilanteet ovat yksilöllisiä ja heidät pitäisi pystyä kohtaamaan sen mukaisesti. Osallisuudesta voidaan erottaa kolme keskeistä käsitettä: osallisuus, osallistuminen ja osallistaminen. Osallisuus on syrjäytymisen vastakohta, sitä että asiakas on halukas liittymään yhteiskuntaansa ja tuntee olevansa siinä osana. Osallistuminen kuvaa aktiivista vaikuttamista yhteiskuntaan, siinä ihmisten välisissä suhteissa toteutuu konkreettisia tekoja ihmiselle tärkeiden asioiden puolesta. Osallistaminen viittaa ammattilaisen rooliin, pyrkimykseen saada passiivinen asiakas osallistumaan häntä vaikuttaviin asioihin. Osallistaminen johtaa parhaimmillaan osallisuuden ja osallistumisen toteutumiseen, mutta se ei ole itsestänselvyys. Osallistumisen tarpeen pitäisi lähteä asiakkaasta itsestään, mutta jos näin ei ole, on ammattilaisen vaikea sitouttaa asiakasta osallistumiseen. Myös osallistumisesta kieltäytyminen on osallisuutta, se on aktiivista vaikuttamista omaan elämään. (Kokkonen, Matthies & Närhi 2014)

Lastensuojelussa edunvalvonnalla on merkittävä rooli puhuttaessa lapsen osallisuudesta. Ulkopuolinen edunvalvoja (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417) määrätään silloin, kun huoltaja ei jostain syystä pysty huolehtimaan lapsen eduista ja oikeuksista. Tällöin edunvalvojan tehtävänä on selvittää lapsen mielipiteet ja toiveet

eli määrittää lapsen etu. Edunvalvoja käyttää lapsen puhevaltaa. Lastensuojelun edunvalvonta perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen.

Osallisuus tarkoittaa nuoren mielipiteiden huomioon ottamista jälkihuollon suunnittelussa, nuoren motivoimista oman tulevaisuutensa kehittämiseen ja kaiken toiminnan toteuttamista yhteistyössä nuoren kanssa. Opinnäytetyössämme osallisuus näkyy siinä, että osallistujilla on ollut oikeus kieltäytyä heti tai jälkepäin tutkimuksen missä vaiheessa tahansa ja tätä oikeutta käytettiin.

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimustehtävät

Tavoitteenamme on saada nuorilta tietoa siitä, ovatko he kokeneet jälkihuoltensa tukitoimet riittäviksi. Tarkoituksemme on tuottaa tietoa jälkihuollon kehittämiseen yksityiselle pienryhmäkodille siitä, miten heillä sijoituksessa olleiden nuorten jälkihuolto on onnistunut. Haastattelemme nuoria, jotka ovat käyneet erään pienryhmäkodin jälkihuollon läpi ja kokoamme heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään jälkihuollon onnistumisesta. Annamme näin nuorille väylän omien mielipiteidensä ilmaisuun. Haluamme tuoda esiin sen, kuinka jälkihuolto on koettu, onko siitä ollut tukea ja apua itsenäistyneelle nuorelle ja myöskin sen, onko nuorilla antaa ehdotuksia jälkihuollon kehittämiseksi. Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Ovatko nuoret saaneet jälkihuollon tukitoimet jotka heille kuuluvat?
2. Olisivatko nuoret toivoneet muita tukitoimia?
3. Miten jälkihuoltoa voidaan kehittää tukemaan nuoren itsenäistymistä?

6 Aineiston valinta ja analyysi

Opinnäytetyön tavoitteena on löytää totuus tutkittavasta ilmiöstä. Totuus on ihmisen kokemus jostakin ilmiöstä ja se kokemus halutaan ymmärtää. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista. Laadullisessa tutkimuksessa halutaan tutkia luonnollisia tilanteita, joita ei voida järjestää kokeeksi tai joissa ei voida kontrolloida läheskään kaikkia vaikuttavia tekijöitä. (Metsämuuronen, 2006, 88.)

Pyrkimyksenä on hankkia mahdollisimman paljon tietoa ilmiöstä ja ymmärtää sitä entistä syvemmin (Metsämuuronen 2006, 81). Lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen kokonaisvaltaisesti, kuitenkin tutkijan subjektiivisesta näkökulmasta katsottuna (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Olennaista on, että tiedonkeruun kohteena on ihminen, ja että tiedonhankinnassa käytetään laadullisia metodeja, joissa tutkittavan ääni pääsee kuuluviin (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Nämä seikat laadullisessa tutkimuksessa koskettavat omaa tutkimustamme, sillä pienryhmäkodin asukkaat ovat mukana tietyssä tapahtumassa ja luonnollisessa tapahtumassa, jota ei voida järjestää kokeeksi. Heidän äänensä kuuluu teemahaastatteluiden aineistossa, joka on suodattunut tutkijoiden subjektiivisen tarkastelun lävitse. Kaikissa aineistoissa oli jotain samaa, mutta myös hyvin erilaista, mikä on sekin yksi laadullisen tutkimuksen piirre (Hirsjärvi ym. 2009, 164).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus riippuu tutkijan objektiivisuudesta ja puolueettomuudesta. Haastattelijan täytyy osata pitää kysymykset objektiivisena ja jatkokysymyksiä tehdessä muistaa, ettei johdattele vastaajaa mihinkään suuntaan. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta tutkitaan validiteetin (tutkimuksessa tutkitaan sitä mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten toistettavuus) kautta. Laadullisessa tutkimuksessa on kyse kunkin yksilön omasta totuudesta ja siksi se on aina subjektiivinen. Tutkijan on pystyttävä pitämään kiinni puolueettomuusnäkökulmastaan, jotta tulos olisi mahdollisimman objektiivinen, vaikka laadullisessa tutkimuksessa myönnetään, että tutkija väistämättä tuo esiin asiat oman kehyksensä läpi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135- 137.)

Yksilöllinen teemahaastattelu on valittu aineistonkeruumenetelmäksemme, koska se antaa tilaa haastateltaville kertoa asiat omin sanoin, vapaasti ilmaistuna ja juuri sellaisena kuin he ovat ne kokeneet. Teemahaastattelu on henkilökohtainen ja joustava tapa saada tieto haastateltavalta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Joustavuus on haastateltavien kannalta hyvä asia mutta haastaa haastattelijan.

Teemahaastattelussa on tietyt aihepiirit, joissa pysytään, mutta tarkkoja kysymyksiä ei ole. Haastattelija johdattelee haastateltavaa oikeaan aihealueeseen, mutta hän päättää itse, mitä kertoo ja mihin suuntaan keskustelua vie. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.) Siksi haastattelussa voi tulla esiin sellaista jota ei ole aiottu kysyä. Haastattelussa on vaikea tietää, missä roolissa haastateltava esiintyy, ja

haastattelijan täytyy luottaa haastateltavan sanaan (Hirsjärvi ym. 2009, 206-207). Haastattelussa tärkeää on, että haastattelijan ja haastateltavan välillä on luottamus. Haastateltava tietää, että hänen antamastaan tiedosta tulee julkista ja luottaa siihen, että tutkija huolehtii tunnistamattomuudesta sekä aineiston tuhoamisesta tutkimuksen jälkeen. Haastattelu tiedonhankintamenetelmänä etuna on, että haastattelijalla voi tarvittaessa selventää ja kertoa jokaiselle haastateltavalle yksilöllisesti, mistä haluaa tältä tietoa saada. Haastattelutilanteessa voidaan haastateltavan mukaan joustaa kysymysten määrästä, järjestyksestä ja kuljettaa keskustelua sinne, minne tutkija sitä haluaa ohjata. Myös havainnointi on tärkeä osa haastattelua (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73-75.)

Haastattelut toteutimme niin, että haastattelussa oli haastatteluteemat ja kyselijällä kysymyspatteristo, jotka ohjasivat keskustelun suuntaa. Jos haastateltava haluaa kertoa lisää ja viedä keskustelua toiseen suuntaan, haastattelijan on tiedettävä, mikä määrä tietoa tarvitaan ja toisaalta, missä vaiheessa palauttaa keskustelu takaisin tutkimukseen ja teemoihin. Puolistrukturoitu haastattelu toimi meidän tutkimuksessamme parhaiten koska sitä sopii käyttää, kun haastattelun aihe on arka tai intiimi (Metsämuuronen 2006, 115). Koemme, että haastateltavat saattavat nähdä aiheen liittyvän hyvin henkilökohtaisiin ja mahdollisesti negatiivisiin muistoihin joita voi olla vaikea jakaa. Haastattelut tehtiin haastateltavien kotona, mikä lisäsi haastateltavien yksityisyyttä ja tietosuojaa ja loi myös turvallisen ympäristön keskustelulle. Haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin, ja näin aineistosta kerättiin tutkimukseen tarvittava tieto. Litterointi on tärkeää, jotta voidaan havainnoida haastattelutilannetta uudelleen ja ymmärretään, miten haastateltava järjestelee tietonsa. Tästä syystä halusimme toteuttaa haastattelun niin, että toinen haastatteli ja toinen kuunteli haastattelut ja antoi palautetta ja teki omat muistiinpanonsa, jotta muodostettu vaikutelma ja päätelmät olisivat mahdollisimman objektiivisia. Ei ole harvinaista, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen ja analysointi tapahtuvat ainakin osittain samaan aikaan ja jo haastattelutilanteessa tehdään paljon huomiota ruumiinkielestä, puheenpainoista ja haastateltavan olemuksesta (Metsämuuronen 2006, 122). Niistä jää haastattelijalle tietynlainen mielikuva, joka saattaa näyttäytyä erilaisena haastattelujen litteroijalle. Tästä saadaan aikaiseksi pohdintaa.

Analysoimme aineistomme sisällönanalyysia käyttäen. Sisällönanalyysissa on linjattava mikä on tutkimuksen kannalta tärkeää ja eriteltävä se aineistosta, eli tallennettu aineisto litteroidaan. Sen jälkeen aineisto luokitellaan ja siitä kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 94.) Sisällönanalyysivaiheessa on tärkeintä, etteivät subjektiiviset ennakkokäsitykset muuta tapaa, jolla aineisto nähdään (Tuomi & Sarajarvi 2009, 121- 122). Täytyy myös muistaa pohtia, onko informantti ollut rehellinen (Metsämuuronen 2006, 127- 128).

Sisällönanalyysin voi myös toteuttaa seitsemän vaiheen kautta (Syrjäläinen 1994, 90-94; Metsämuuronen 2006, 124- 125). Ensin tutkijan täytyy herkistyä aiheelleen eli tutkia ja sisäistää mitä on tutkimassa. Aineisto sisäistetään ja teoretisoidaan ja luokitellaan karkeasti teemoihin. Sitten täsmennetään termejä ja tutkimustehtävä. Seuraavaksi tutkitaan ja todetaan ilmiöiden esiintymistiheys ja tehdään siitä päätelmiä, jotka luokitellaan tarvittaessa uudestaan. On tärkeää myös testata luokkien pitävyyttä yrittämällä horjuttaa niitä aineistosta löytyvillä huomioilla. Viimeiseksi aineistosta tehdään johtopäätökset ja tulkitaan niistä tutkimustuloksia. Sisällöllisen analyysin selkeyttämiseksi on suositeltavaa tehdä käsitekartta, jotta aineisto selkiytyy ja tärkeät asiat nousevat esiin. (Metsämuuronen 2006, 124- 125.) Tutkimuksen lopussa voi myös käydä niin, että tutkijat huomaavat saaneensa vastauksia eri kysymyksiin kuin mihin he lähtivät vastauksia alun perin hakemaan (Hirsjärvi ym. 2009, 221).

7 Tutkimustulokset

Jälkihuolto on tarkoitettu tukemaan nuoren itsenäistymistä lastensuojelussa. Aineisto tuki tätä tavoitetta, ja opinnäytetyömme osoitti nuorten olevan tyytyväisiä järjestettyihin tukimuotoihin ja ne koettiin riittäviksi. Tukimuodoissa pääpaino oli taloudellisessa ja asumiseen liittyvissä tuissa.

Valitsimme jälkihuollon tutkimuksemme aiheeksi, koska lastensuojelu on kummankin kirjoittajan työkenttä, mielenkiinnon kohde, ja toisella meistä oli aiempi kontakti erään pienryhmäkodin asukkaisiin. Aihepiiri oli tuttu, mutta silti kiinnostava, ja jo tulevan työmme ja ammattilaisuutemme kannalta halusimme selvittää aiheesta lisää.

Opinnäytetyötä suunnittelimme ja toteutimme tiiviisti yhdessä, ja valitsemamme laadullinen teemahaastattelu oli meille molemmille mieleinen tutkimusmenetelmä. Olemme opinnäytetyössämme tutkineet jälkihuollon toimivuutta erään pienryhmäkodin nuorten kokemusten kautta.

Haastatteluamme saimme neljä nuorta. Etukäteen haastatteluihin oli lupautunut kuusi nuorta pienryhmäkodin sijoituksesta jälkihuoltoon siirtyneistä nuorista. Tuloksista saa käsityksen, että jälkihuolto on tukenut haastatteluun osallistuneita nuoria. Otanta on kuitenkin pieni ja kosketti vain tietystä perhekodista lähteneitä nuoria ja heidänkin jälkihuoltoipaikkansa vaihtelivat asuinkunnan mukaan.

Haastattelussa nuoret toivat ensin esille taloudellisen tuen ja sen merkityksen. Ne nuoret, joiden jälkihuollosta oli kulunut jo aikaa, osasivat nähdä iän merkityksen asioiden tärkeysjärjestykseseen. Nämä nuoret kertoivat, etteivät olleet jälkihuoltoon siirtyessään kiinnostuneita muusta kuin omaan asuntoon muuttamisesta. Tällöin taloudelliset asiat nousivat väistämättä etusijalle. Toisaalta nuorilta päättyi pitkä sijoitus ja ulkopuolinen kontrolli omasta elämästä, joten halu psykososiaalisen tuen vastaanottamiseen itsenäistymisvaiheessa koettiin vähäiseksi. Motivaatio keskittyä muuhun kuin muuttamiseen pois sijoituspaikasta koettiin huonoksi. Yksi haastatelluista sanoi pitävänsä tärkeänä sitä, että jokin kontrolli nuoreen säilytetään jälkihuollon alkaessa, ettei yhtäkkiä saatu itsenäisyys ja vapaus suista elämää uudestaan raiteilta.

Nuorten vastauksista nousi voimallisesti esiin oman verkoston merkitys itsenäistymisvaiheessa. Seurustelukumppani, sukulaiset ja ystävät koettiin tärkeiksi tukijoiksi. Erityisesti nousi esille, että yksikin tärkeä ihmissuhde voi auttaa eteenpäin. Yhdelle haastatelluista oli hankittu tukiperhe, jonka merkitys pelkällä olemassaolollaan oli suuri.

Sijoituspaikkaa ja ohjaajien toimintaa jälkihuoltoon siirryttäessä nuoret kehuivat paljon. Kaikki nuoret sanoivat olevan merkityksellistä sen olevan merkityksellistä, että he tiesivät voivansa aina tarvittaessa ottaa pienryhmäkotiin yhteyttä ja saavansa sieltä apua, tukea ja ohjausta sitä tarvitessaan, vaikka jälkihuolto toteutettiin käytännössä muulta taholta. Kaikki haastatteluun osallistuneet nuoret olivat yhä jollain tasolla yhteydessä sijoituspaikkaansa.

Jälkihuolto prosessina oli osalle haastatelluista epäselvä. Nuoret kertoivat saaneensa siitä kuitenkin riittävästi tietoa. Nuorille oli asiaa avattu pienryhmäkodissa heidän mielestään riittävästi, mutta tieto oli jäänyt hajanaiseksi tai kerrottua tietoa ei oltu ymmärretty. Tässä korostui jälkihuollon sosiaalityöntekijän rooli ja hänen aktiivinen yhteydenpito nuoreen, kun nuori on jo jälkihuollossa, etenkin jälkihuollon alkupuoliskolla.

Tuttuun ja luotettavaan sosiaalityöntekijään, joka on nuoresta aidosti kiinnostunut, otetaan helpommin yhteyttä kuin vieraaseen henkilöön. Kokkolan yliopistokeskuksessa vuonna 2014 tehdyssä haastattelututkimuksessa ilmeni, että asiakkaan osallisuus ja osallistuminen toteutuivat paremmin silloin kun asiakkaan asioista ja elämäntilanteesta oltiin kiinnostuneita aidosti ja kokonaisvaltaisesti (Kokkonen ym. 2014). Vaihtuvuus on raskasta niin lastensuojelun työntekijöille kuin asiakkaillekin. Jotta lapsi uskaltaa puhua vaikeista asioista, on hänen pystyttävä luottamaan lastensuojelun työntekijään. Luottamus ei synny hetkessä, eikä varsinkaan silloin, jos oma työntekijä vaihtuu jatkuvasti. (Talentia 2016.) Yksi haastatelluista nuorista kertoi oman työntekijänsä jälkihuollon alussa vaihtuneen kymmenisen kertaa, ennen kuin hän sai oman työntekijän.

7.1 Haastateltavien taustatiedot

Ensin haastateltavanamme oli kuusi nuorta, joista kaksi peruutti haastattelunsa ja jäljelle jäi neljä. Heistä kolmella oli takanaan huostaanotto, yhdellä sijoitus avohuollon tukitoimena. Kahdella haastateltavista oli jälkihuollosta jo vuosia aikaa, kahdella se oli vielä kesken. Haastateltavien elämäntilanne vaihteli työelämästä työvoimatoimiston kuntouttavaan työtoimintaan ja äitiyslomaan. Yhteistä kaikilla osallistujilla oli kuitenkin vakaat elinolot ja hyvä elämäntilanne sekä tyytyväisyys jälkihuoltoonsa.

7.2 Tärkeimmät tukitoimet nuoren näkökulmasta

Haastatteluista nousi esiin tärkeimpänä tukitoimena juuri taloudellinen turva. Moni koki rahan ja asunnon saannin tärkeänä, sitä odotettiin uuden elämänvaiheen edustajana. Tärkeää oli päästä pois sijaishuoltopaikasta ja aloittaa itsenäinen elämä omillaan, ja taloudellinen tuki mahdollisti tämän. Malttamattomuus asioiden hoidossa ja itsenäistymistehtävien teossa tuli esiin voimakkaasti.

Mä vaan ootin sitä et millon mä saan mun kämpän, millon mä saan muuttaa omaan kotiin.

Lisäksi tukea annettiin koulukirjojen ja huonekalujen hankintaan ja asioiden hoitoon, kuten hakemusten täyttöön tai asunnon hankkimiseen.

Se et autto mua niissä kaikissa hakemuksissa, jonnekkii et piti mennä tai tehdä jotain ni ne autto siinäkin.

Seuraavaksi tärkeimpänä nuoret kokivat psykososiaalisen tuen, jota jälkihuollon työntekijä tarjosi. Osa pohti, että tukea olisi saanut olla lisääkin. Osalla tärkeämmäksi verkostoksi nimettiin oma läheisverkosto, joka joillakin toimi suojaavana ja motivoivana tekijänä. Yhdellä haastateltavista oli tukiperhe, jonka hän koki läheiseksi ja tärkeäksi sosiaalisen tuen lähteeksi. Kun itsenäistyvä nuori pohti muuttoa omaan kotiin, sen sijainti riippui useammin läheisverkoston kuin sijaishuoltopaikan läheisyydestä. Ohjaajilta nuoret kokivat kuitenkin myös saaneensa eväät elämään ja vastauksista nousi esiin luotto avun saamiseen aina tarvittaessa.

Jos mä oon tarvinnu apua, sen mä oon saanu.

7.3 Tukitoimien riittävyys

Haastateltavat kokivat, että jälkihuollon tukitoimet olivat olleet riittäviä, osa koki, että niitä oli liikaakin. Monella ei ollut mitään odotuksia jälkihuollosta, ja näin ollen moni asia oli positiivinen yllätys. Edes taloudellista tukea ei toivottu lisää, sillä sen katsottiin olevan hyvin riittävä. Nuoret toivat esiin tyytyväisyyttä tukitoimien monimuotoisuuteen, mutta kehittämistoiveitakin tuli esiin. Suurimpana toiveena nousi esiin työntekijöiden pysyvyys, joka on lastensuojelutyön yleinen kehityshaaste (Sinko & Muuronen 2013, 33). Nuori koki, että olisi ollut hyvä olla joku yksittäinen ihminen, joka olisi auttanut, pitänyt puolia ja tietänyt nuoren tilanteen kokonaisvaltaisesti. Silloin olisi osallisuuttakin mahdollisuus saada toteutumaan paremmin, kun tuttu ja luotettava työntekijä motivoisi nuorta osallistumaan.

Joo, vaihtu siis tosi (usein), saatto olla jotain 10 eri työntekijää siin aluks, toiset oli vaan väliaikasia. Kun sä aloit luottaa johonkin, ni sit yhtäkkiä tuliki et ei sitä enää ookkaa.

Haastateltavien vastauksista nousi esiin se, että vaikka he olivat kaikki tyytyväisiä jälkihuoltonsa toteutukseen, he kaikki halusivat hiukan eri asioita. Juuri yksilöllisyys ja nuoren omien tarpeiden kuunteleminen tekevätkin jälkihuollosta parhaimmillaan nuoren itsenäistymistä tukevaa, pitkälle aikuisuuteen kantavaa apua. Jotta se olisi mahdollista, olisi työntekijän kuultava ja tavattava nuorta tarpeeksi usein mikä on ollut jälkihuollossa haasteena työntekijöiden puolelta (Sinko & Muuronen 2013 15.)

Haastattelun lopuksi kysyimme kouluarvosanaa jälkihuollon onnistumisesta. Tulokseksi saimme yhden kympin, kaksi ysiä ja yhden nelosen asteikolla yhdestä viiteen. Näiden perusteella voimme siis arvioida näiden nuorten jälkihuollon onnistuneen kiitettävästi.

En mä usko et mä oisin enää halunnu mitään...

Kyl mä varmaan lähtisin puhtaast kypmist

8 Eettisyys

Eettisyyttä tarkasteltaessa tulee ymmärtää sanan kaksi keskeistä käsitettä. Etiikka on tieteen laji, joka tutkii moraalialla, hyvää ja pahaa, oikeaa ja väärää. Moraali taas tarkoittaa jokaisen itse käytännön elämässä tekemiä valintoja. Etiikka on siis läsnä kaikessa arjen toiminnassa, sekä lastensuojelutyössä että sen eri osa alueiden tutkimuksessa. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 25)

Laadullista tutkimusta tehtäessä eettisyys korostuu. Tutkijan tulee miettiä eettisyyttä tutkimuksen jokaisessa työvaiheessa. Jo aiheen valinta on eettinen kysymys. Tällöin tulee pohtia sitä, arvostaako tutkija itse aiheita. Itse tutkimuksessa ja sen käytännön toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kohderyhmää arvostetaan ja kunnioitetaan ja että heidän tunnistamattomuudestaan huolehditaan tutkimuksen aikana sekä sen jälkeen. Työn edetessä on muistettava myös hyvät tieteelliset käytännöt, kuten raportoinnin ja kirjaamisen totuudenmukaisuus sekä tarkkuus. Aikaisemmin julkaistujen tutkimusten ja niiden tekijöiden arvostaminen sekä taustateorian käytön rehellisyys ovat myös tärkeitä tutkimuksen eettisyyttä tarkasteltaessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 126.)

Ihmisoikeudet muodostavat etiikan perustan. Tutkittavalle on selvitettävä rehellisesti tutkimusmenetelmät sekä niiden riskit ja mahdolliset haitat. Tutkittavaa suojataan sillä, että hän tietää oikeutensa vetäytyä tutkimuksesta, milloin haluaa ja voivansa kieltää antamansa materiaalin käytön myös jälkeenpäin. Tutkijan tehtävä on varmistaa, että tutkittava tietää oikeutensa ja ymmärtää ne. Tutkittavien hyvinvoinnin täytyy olla kaiken edellä ja tutkittavien tietoja käytetään rehellisesti ja objektiivisesti vain siihen tutkimukseen, josta on tutkijan ja tutkittavan kesken sovittu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 128.)

Opinnäytetyössämme etiikan merkitys oli erittäin suuri. Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet (Talentia 2015) ohjasivat työtämme. Kiinnitimme erityistä huomiota siihen, että haastatteluamme osallistuneet nuoret ymmärsivät tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden sekä tunnistamattomuuden työssämme. Pohdimme etiikan kautta tarkasti sitä, missä ja miten teemme haastattelun, jotta pystyimme erityisen hyvin huomioimaan heidät. Kysyimme lupaa tulosten käyttämiseen opinnäytetyön materiaalina tunnistettavuudesta huolehtien.

Opinnäytetyössämme moraalit ja eettisyys korostuivat käytännön tasolla siten, että kaksi haastateltavaamme jättäytyi viime hetkillä pois tutkimuksestamme täysin ilmoittamatta. Näin ollen he käyttivät oikeuttaan kieltäytyä osallistumasta tekemäämme haastatteluun. Eettisiä periaatteita noudatimme myös siinä, etteivät haastateltavat ole tunnistettavissa tekstistä. Pohdimme myös, onko oikein haastatella ihmisiä aiheesta, joka liittyy näin läheisesti tapahtumiin, joihin saattaa sisältyä traumoja tai pahoja muistoja. Tutkimusta tehdessä oli pohdittava, kenen etua ajamme, omaamme, jälkihuollon läpikäyneiden nuorten vai niiden tulevien jälkihuollon asiakkaiden ja työntekijöiden, jotka voisivat tulevaisuudessa hyötyä tästä tutkimuksesta.

Eettisyys on suuri osa lastensuojelutyötä, sillä siihen liittyvät tiukat vaitiolovelvollisuudet, avoimuus asiakkaiden kohtaamisessa ja tasavertaisuus. Muun muassa nämä ovat tärkeitä arvoja myös jälkihuollon kentällä. Asiakkaan osallisuudesta huolehtiminen, rehellisyys ja toiminnan läpinäkyvyys perustuvat siihen, että työntekijä toimii eettisten arvojensa ohjaamana kohdellen tasavertaisesti tehden parhaansa heitä auttaakseen.

9. Pohdinta

Opinnäytetyö on kummallekin ensimmäinen. Opinnäytetyö on yhteinen tuotoksemme, jonka olemme suunnitelleet ja toteuttaneet tiiviinä yhteistyönä. Prosessin aikana kävimme dialogista keskustelua ja vaihdoimme paljon ajatuksia toistemme kanssa. Opinnäytetyön tekeminen on laajentanut näkemyksiämme lastensuojelusta ja sen jälkihuollosta ja yleisesti sijoitetun nuoren tiestä lastensuojelussa. Erityisesti meille avautui alaamme liittyvän osallisuuden ja eettisyyden tärkeä merkitys. Taustateorian hakeminen opinnäytetyömme pohjaksi kehitti tiedonhakutaitoamme ja lisäsi ammatillisuuttamme. Samalla saimme arvokkaan kokemuksen laadullisen tutkimuksen tekemisestä ja sen merkittävydestä kartoittaa asiakasryhmien kokemuksia sekä tutkimustiedon käyttämisestä muutosprosesseissa.

Haastateltavien sitouttamisen haastatteluihin koimme osin haastavaksi. Etukäteen haastatelluista nuorista kaksi ei tullut haastatteluun. Olimme heihin molempiin yhteydessä aivan viime hetkiin asti, eivätkä he ilmoittaneet peruuttavansa osallistumista. Pohdimme syitä tähän. Olivatko syynä huonot kokemukset? Vai pelkäisivätkö he kysymystemme olevan liian henkilökohtaisia? Syynä voi olla tutkijoiden antama, epäselväksi koettu tieto opinnäytetyön tarkoituksesta. Olisi ollut mielenkiintoista kuulla syy siihen, miksi he viime metreillä peruivat tulonsa. Halusivatko nuoret jo unohtaa entisen elämänsä ja siihen liittyvät tapahtumat ja ihmiset? Toisaalta nämä peruuttamiset saivat meidät miettimään ja keskustelemaan tämän tutkimuksen etikasta ja eettisyydestä. Peruuttamiset avasivat meille sen tärkeän totuuden, miten arkojen, syvien ja henkilökohtaisten asioiden äärellä me tutkijoina olemme tehdessämme tällaisia haastatteluja.

Haastatteluun etukäteen rakentamamme kysymykset kohdentaisimme näin jälkikäteen katsottuna paremmin palvelemaan opinnäytetyötämme kuin tässä tutkimuksessa. Osa laatimistamme kysymyksistä vei keskustelua liiaksi aikaan ennen jälkihuoltoa, eikä näin ollen tukenut tavoitteitamme. Toisaalta koimme nämäkin kysymykset tarpeellisiksi, jotta suhde haastateltavaan syntyi, ja ne myös orientoivat haastateltavaa tilanteessa varsinaiseen aiheeseen.

Haastattelujen tekemisen ja niiden analysoimisen koimme molemmat erittäin mielenkiintoiseksi ja antoisaksi. Tässä vaiheessa prosessia dialogisuus välillämme oli sujuvaa ja monipuolista, ja se vei opinnäytetyötämme eteenpäin. Aiheen rajaamisen koimme vaikeaksi johtuen siitä, että molemmat suuntaudumme lastensuojeluun työhön ja olemme näin ollen erittäin kiinnostuneita siihen kokonaisuutena. Tällöin prosessin erivaiheessa syntyy monia uusia mielenkiintoisia ajatuksia ja näkökulmia, jotka veivät työtä sivuraiteille.

Tulosten positiivisuus yllätti meidät. Haastatteluamme osallistuneet nuoret antoivat yleisesti hyvää palautetta sekä pienryhmäkodin siirtymävaiheen työskentelystä, että itse jälkihuollon onnistumisesta. Voisiko tämä johtua siitä, että heidän motivaationsa siirtymävaiheessa oli kohdistettu konkreettisesti omilleen muuttamiseen, ei niinkään saatavilla oleviin tukipalveluihin? Olivatko he tietoisia kaikista mahdollisista saatavilla olevista tukipalveluista? Merkityksellistä on kuitenkin se, että kun usein lastensuojelu näyttäytyy melko negatiivisessa ja kriittisessä valossa kyselyissä ja haastatteluissa, meidän haastateltavamme antoivat hyvää palautetta jälkihuollosta.

Valitsimme teemahaastattelun menetelmäksi, koska halusimme kuulla nuorten ääntä, ja todistaa lastensuojelun ja jälkihuollon jälkeen tapahtuvaa kehitystä. Tiesimme, ettei jälkihuollosta ole tehty paljon tutkimuksia ja saimme huomata, että aiheemme oli vähän kartoitettu, mikä teki siitä myös entistä mielenkiintoisemman. Tietämättömyyttä aiheesta löytyi niin ammattilaisten kuin asiakkaidenkin puolelta.

En mä oottanu niiku mitään suuria.

Jatkotutkimusaiheeksi nousi oman tutkimuksemme myötä ajatus siitä, miten nuoren omaohjaajan ja jälkihuollon työntekijän yhteistyötä voitaisiin tiivistää, jotta nuorta voitaisiin motivoida ottamaan tukitoimia monipuolisemmin vastaan. Opinnäytetyötä tehdessämme meille nousi ajatuksia siitä, voisivatko jälkihuoltoon siirtyvän nuoren sijoituspaikan oma ohjaaja ja hänen jälkihuollon työntekijänsä tehdä enemmän yhteistyötä jo jälkihuollon siirtymävaiheessa. Tämä ajatus nousi etenkin niissä tapauksissa, jolloin lapsi muutti sijoituksen jälkeen pois paikkakunnalta, ja näin ollen sosiaalityöntekijä vaihtui. Tämä voisi motivoida nuorta pitämään yhteyttä jälkihuollon työntekijään jälkihuollon alkaessa. Samalla tiedon siirto nuoren asioista menisi joustavammin ja tieto siirtyisi helpommin. Tämä vaatisi etukäteissuunnittelua,

tiivimpää yhteistyötä eri tahojen kanssa ja päätösten tekemistä aiemmin. Lisäksi tietenkin työntekijöiden pysyvyydestä tulisi huolehtia.

Työmme lopuksi pohdimme sitä, miten olisimme voineet saada tutkimuksesta vielä paremmat tulokset. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on usein ongelman tutkimustulosten huono yleistettävyys. Jotta jälkihuoltoon saataisiin yleistettävämpää tietoa, tulisi tutkimusta laajentaa kattamaan suurempaa ja alueellisesti laajempaa otantaa. Toisaalta meille tuli tunne, että jälkihuoltoa kuitenkin yhä tunnetaan ammattilaistenkin keskuudessa huonosti ja siitä saatava tieto toistaa itseään. Eikö jälkihuoltoa pidetä yhtä mielenkiintoisena tutkimuskohteena kuin esimerkiksi huostaanottoa? Kuitenkin vielä jälkihuoltovaiheessa on mahdollista vaikuttaa suuresti nuoren tulevaisuuteen. Jäimme pohtimaan, onko nuorista jälkihuoltovaiheessa luovutettu, eivätkö työntekijät koe vaikuttamismahdollisuuksiaan olennaisiksi?

Ammatillista kasvua tapahtui monella eri tapaa. Saimme haastattelukokemusta herkistä asioista. Vaikeista asioista puhuttaminen ei ole helppoa, eikä itsestänselvyys sosiaalialallakaan, ja opimme prosessista paljon. Pohdimme ensivaikutelman merkitystä haastateltavien sitouttamiseen sekä sitä, kuinka haastateltavien menneisyys saattaa näkyä heissä esimerkiksi haluttomuutena kertoa kenellekään vieraalle ihmiselle omia kuulumisiaan. Huomasimme, kuinka arvopohjamme on muotoutunut vastaamaan sosiaalialan ammattilaisen arvoja ja kuinka itsestään selviä, hyviä toimintatapoja meille on muodostunut opintojen kautta.

Opinnäytetyötä tehdessämme huomasimme etenkin teoriaosuutta kootessamme ja taustamateriaalia hakiessamme jälkihuollon ainutlaatuisuuden kansallisella tasolla. Lastensuojelusta puhutaan maailmanlaajuisesti, mutta jälkihuolto on harvinaisuus. Tähän peilaten pohdimme omankin tutkimuksemme tärkeyttä siinä, että jälkihuoltoa kartoitetaan ja kehitetään säännöllisesti tutkimuksilla. Tällöin erittäin tärkeä osa-alue lastensuojelua säilyy yhtä korkeatasoisena kuin se meidän tutkimustuloksissamme näyttäytyi nuorten ollessa siihen erittäin tyytyväisiä.

Kuviot

Kuvio1 Lastensuojelu ja sijaishuolto sekä jälkihuolto s.8

Kuvio 2 Jälkihuolto s.15

9 Lähteet

Bardy, M. 2009. Lastensuojelun ytimissä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Bardy, M. 2013. Lastensuojelun ytimissä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Yliopistopaino Oy.

Hiilamo H., 2013, Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. vol.22(3). <http://ojs.tsv.fi/index.php/janus/article/view/51211/15669>. Luettu 25.10.2016.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H., 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Huotari, R., 2010. ”Omillaan toimeentuleva aikuinen?”. Lastensuojelun jälkihuolto nuoren itsenäistymisen tukijana. Pro gradu –tutkielma. Yhteiskuntatieteen laitos. Itä-Suomen yliopisto. https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110014/urn_nbn_fi_uef-20110014.pdf. Luettu 25.10.2016.

Kivistö J., 2006. ”Missä mä olisin muuten?”. Nuorten kokemukset lastensuojelusta ja muista viranomaispalveluista. Ammatillinen lisensiaattitutkielma. Sosiaalipolitiikan laitos. Turun yliopisto. <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=a7e04db9-2cf3-417b-844f-3b6b1c53fd1d>. Luettu 25.10.2016.

Kokkonen, T. Mattheus, A-L., Närhi, K. 2014 Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. vol.22(3). <http://ojs.tsv.fi/index.php/janus/article/view/51212/15670>. Luettu 25.10.2016.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lastensuojelun käsikirja 2015. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Laki ja oikeuskäytäntö. www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/laki-oikeuskaytanta. Luettu 7.11.2015.

Lastensuojelun käsikirja 2016. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet. Luettu 22.10.2016.

Metsämuuronen J., 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy / International Methelp Oy.

Perustuslaki 11.6.1999 /731.

Puonti, A., Saarnio, T., Hujala, A. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.

- Räty, T., 2015. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.
- Saastamoinen, K., 2010. Lapsen asema sijaishuollossa - Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima oy.
- Sinko P. & Muuronen K., 2013. Olisiko jo tekojen aika?. Lastensuojelun asiakastyössä toimivien näkemyksiä lastensuojelun nykytilasta. Lastensuojelun Keskusliitto Helsinki.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Syrjäläinen, E., 1994. Etnografinen opetuksen tutkimus: kouluetnografia. Teoksessa Syrjänen, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E & Saari, S., Laadullisen tutkimuksen työtapoja., Helsinki: Kirjayhtymä. 68 - 112.
- Talentia 2015. http://www.talentia.fi/tyoelamassa/ammattietiikka/ammattieettiset_ohjeet. Luettu 7.11.2015.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2014. Tieteelliset julkaisut. Julkari.fi. Lastensuojelu. Lastensuojelu 2013. <http://urn.fi/URN:fi-fe2014111346266>.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy /Tammi.

Sosiaali- ja terveysala 26.11.2015

Hyvä haastatteluun osallistuja,

Olemme sosiaalialan opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta. Haastattelu on osana opinnäytetyötämme *Nuorten ajatuksia jälkihuollosta eräässä pienryhmäkodissa*. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lastensuojelun jälkihuollon merkitystä nuorten näkökulmasta. Tavoitteena on pienryhmäkoti Otson lastensuojelun jälkihuollon palveluiden kehittäminen.

Opinnäytetyön toteuttamista varten tarvitsemme haastateltaviksi nuoria, joilla on kokemusta lastensuojelun jälkihuollon palveluista. Haastattelu antaa Sinulle mahdollisuuden käydä läpi omaa jälkihuoltoaikaasi. Keräämme aineistoa opinnäytetyötämme varten yksilöhaastatteluihin, jotka nauhoitetaan. Haastattelut toteutetaan vuoden 2016 alussa.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja Sinulla on mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta missä vaiheessa tahansa. Haastattelu ja sen purkaminen tapahtuvat luottamuksellisesti ja osallistujan yksityisyyttä kunnioittaen. Osallistujan nimeä tai henkilötietoja ei mainita opinnäytetyössämme. Opinnäytetyöraportissa haastateltavat eivät ole tunnistettavissa. Haastattelun aikana kerätty aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Toivomme Sinun osallistuvan haastatteluun. Haastatteluun on hyvä varata aikaa noin tunti.

Jos Sinulle heräsi kysymyksiä haastattelusta tai opinnäytetyöstämme, voit ottaa meihin yhteyttä sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin, Sanna Tomppo ja Lotta Kervinen.

sanna.tomppo@student.saimia.fi ja lotta.kervinen@student.saimia

Sosiaali-ja terveysala 24.11.2015

Minulle on annettu riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta haastatteluun missä vaiheessa tahansa. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun ja sen nauhoittamiseen. Suostun myös haastattelussa esiin tulevien asioiden käyttämiseen opinnäytetyön materiaalina kunhan tunnistamattomuudestani huolehditaan riittävästi.

Aika ja paikka

Haastatteluun osallistujan allekirjoitus

Opiskelijoiden allekirjoitukset

Miten sijaishuoltopaikkasi valikoitui, saiko vaikuttaa siihen?

Miten itsenäistymisprosessi alkoi kohdallasi?

Kysyttiinkö mielipidettäsi jälkihuoltoasi suunnitellessa, saiko vaikuttaa sen etenemiseen?

Millaisia tukitoimia sait jälkihuollon aikana? (Asumisen tukeminen, koulutus, työ, taloudellinen tuki, psykososiaalinen tuki)

Olivatko tukitoimet riittäviä?

Olisitko halunnut lisää tukea, millaista?

Oliko sinulla odotuksia jälkihuollosta, vastasiko todellisuutta?

Miten sinua tuettiin jälkihuollon päättyessä, oletko yhteydessä jälkihuoltopaikkaan?

Olisiko mielestäsi aiheellista nostaa jälkihuollon ikärajaa 21 ikävuodesta 24?

Minkä kouluarvosanan antaisit jälkihuollollesi?